En verdensbegivenhed

Taler	Dato	Sted
Oscar Nissen	1 mai 1890	Tullinløkken, Kristiania

Arbejdere!

Det er en verdensbegivenhed, vi er med om paa Tullinløkken i dag. Det er den europæiske forprøve paa de store glansnumre, som arbejderne i kampen for tilværelsen vil gi aar efter aar, til de har naat det, de bør naa - like vilkaar med de andre.

Det kan hænde, at prøven denne gang ikke falder ganske ut, som vi helst vilde ha den. Kanske blir det en skuffelse, naar telegrafen imorgen melder, at tilslutningen har vært liten her og der, at man i Tyskland for eksempel har holdt sine demonstrasjoner inden hus og lignende. Husk da bare det: det gjælder der som her - de som har makten, fordi de har pengene, de har nægtet fridagen. Med ministerier i spidsen holder man arbejderne borte fra en demonstrasjon, som ved sin moralske vægt og de sandheder, som tales, vilde være knusende netop for dem, som har interesse af at hindre den. Forstaa ogsaa, at 6 miljoner tyske socialdemokrater ikke lar sig holde tilbake, fordi de ikke kan, hvad de vil.

Men arbejderne er ordenen. Og der skal øves megen vold mot dem, før de gaar over grænserne. Arbejderen har lidt saa længe og saa meget, at hver ny lidelse berører ham paa det pinligste. Han kryper sammen alene ved tanken paa den. Saa sker det da, at deres taalmodighed er blet et ordsprog blant dem, som ser, men ikke forstaar hvorledes det kan gaa for sig, at miljonernes masser viljeløst lar sig føre af de faa.

Hvilke grænseløse lidelser der følger med det at være arbejder! Utenfor arbejdernes rækker vet ingen det bedre end vi læger. Ikke alene gjennem den statistik, som foreligger, men endnu mere gjennem egne sørgelige erfaringer, som dag efter dag altid blir de samme hele livet igjennem. Den tænkende læge berøres paa det pinligste, naar han med medisinflasken skal bøde paa

overanstrængelsen, paa den daarlige og knappe kost, paa det slette hus, paa den forpestede luft - fattigdommens følgesvende. Han vet, at han byr stene for brød. Men hvad skal han gjøre? Hvorfor vække misnøje der, hvor det saa ikke kan bli annerledes allikevel? Og saa tier han.

11 à 12 øre til kost for dagen for det enkelte lem av familien - det er den lod, som flertallet av arbejderne lever under her i landet. Det er mindre end suppekjøkkenbetingelser. Men saa er resultatet ogsaa derefter. Lad os se det der, hvor de har det meget bedre end hos os og hvor de ogsaa har tal at gaa efter.

I England for eksempel - det land, hvor arbejderne er naat længst, hvor arbejdstiden er meget kortere og daglønnen meget større end hos os. Der er gjennemsnitslevetiden for folk i gode kaar 55 aar, mens den blant Londons arbejderklasse ikke naar de 30. Af børn under 1 aar dør der blandt de velstaaende 8 av 100, men af arbejdernes fra 19 til 33. I det hele dør hvert andet arbejderbarn, mens de velstaaende klasser blot mister 1 av 4 ½. Skulde dødeligheden ikke være større blandt arbejderne end blandt dem, som ved arbejdernes slid er blet velstaaende, saa vilde der i England i 1874 for eksempel være død 143.000 mennesker færre end der virkelig døde.

Mine herrer! Dette er slutten. Men end alle de lidelser, som gaar foran! Mor! Du som bærer barnet og føder det til verden for at se det dø, førend det endnu er kommet ut af armene! Og enda er du kanske gla til? For hvad vilde der vel være blet av det lille barn? Lidelserne om igjen! Saa var det bedre, at det gik tilbake did, hvorfra det kom.

Lad os gaa til Tyskland og der ta en enkelt branche inden arbejderklassen for os - den som her i Kristiania i en høflig og begrundet henvendelse bad om, at prinsipalerne vilde lukke værkstederne idag, men som fik til svar, at de ingen grund fandt til det - metalarbejderne nemlig. Allerede mellem det 20de og 30te aar dør der procentvis mange flere jernarbejdere end andre voksne mænd, og det holder paa saa opover, indtil der bare er 25 av 100 tilbake af dem, naar de har naad 50 aars alderen, mens 58 mænd i andre stillinger av hvert 100 naar over denne aldersgrænse. Mens der overhodet af mænd over 20 aar gamle dør 46 af 100 av tæring, dør der af jernarbejdere 59 og af sliberne inden denne klasse endog 78.

Med slike tal for øje er det ikke rart, at de tyske arbejdere protesterer mot

Bismarcks alderdomsforsikring, som trær i kraft først ved det 60de aar. For der er næsten ingen, som blir saa gammel. Arbejdet har tat livet av dem længe før.

For Frankriges vedkommende er forholdet likedan. Det er ikke længe siden, at dødeligheden var mer end 4 gange saa stor blant arbejderne i Paris som blant de velhavende klasser. Fjerdeparten av arbeiderklassen dør af tærende lungesykdomme - 4 ½ gang saa mange, som der dør av de samme sykdomme blant de rike.

Mine herrer! Det er et slags hospitalstjeneste, arbejderne utfører her paa jorden. Det er ikke liv - bare parodi paa det. Arbejdet er uden glæde, uden haab. Velsignelsen af det er borte. Det er lidelse blot - grænseløs lidelse.

Og dog skulde det ikke være saa. Inden visse grænse vil maaske et og andet arbejde altid beholde særlige farer for de, som befatter sig med det. Det materiale, der arbejdes med, ensformige og paakostende bevægelser eller kropsstillinger, hede og kulde, stærke temperaturovergange, ulykkestilfælder - alt saadant er noget, som i noen mon maaske altid vil gjøre sig gjældende. Men først da, naar den lange arbejdsdag med overanstrængelsen og utpintheden slaar sig sammen med den knappe avlønning og det, som hører den til - sulten, mørket, kulden, de knappe rum, savnene paa alle hold - først da er det, at det kan bli, som det nu er. Da er det bægeret flyder over og arbejderen blir den elendigste av alle skabninger.

Og under sligt et system er det han sammendynger miljarderne for bedriftsherrerne - i England for eksempel 150 miljarder, hvortil han hvert aar lægger 4 nye - mens han selv har godgjørenheden, som man kalder den, og fattigkassen som sidste instans.

Allikevel er han utaknemlig, staar der i visse blade nu om dagen i anledning 8 timers demonstrasjonen. Det nytter ikke, hvad man gjør for ham; arbejderen vil altid ha mer. Men det er selvfølgelig oprør og intet andet. Bare fasthed og koldblodighed fra arbejdsherrernes side, sier de samme blade, og det kan endnu gaa.

Arbejdere! Ret de krumme rygge og de hængende knær! I dag har I ordet. Lad dem nækte arbejderne andel i de goder, de selv har skaffet sig ved arbejdernes utbytning - lad dem gjøre undtagelseslove - lad dem gi avsked i stedet for den

fridag, de ber om - lad dem sætte stærke kordoner av politi og militære omkring deres fredelige møter - lad dem skyde dem ned, lad dem vælge, hvilken form de vil - arbejdernes bataljoner marsjerer videre. For arbejderne kan ikke stanses - naturen har engang begyndt at kræve sin ret.

Kun én hindring findes der for arbejderbevægelsen. Og det er arbejderen selv. Under overanstrængelsen og udsultningssystemet er han blet sløv og fejg. Han er aandelig skindød. Og der skal for dem af hans kammerater, som endnu fører en smule bevist liv, enorme anstrengelser til for at bringe de aandelige livsfunktioner til virksomhed. Saa ser man da ogsaa det, at der findes masser af arbejdere, som lar sig skræmme af sligt, som det Bismarck nylig sa, at "det sørgeligste for arbejderne vilde være, naar arbejdsgiverne engang omsider ganske taber lysten til at la arbejde videre". Aa, nej - de folk er for glad i god mad og drikke, til at skulle lægge sig ned og dø hungersdøden paa sine gulddynger. Og det maatte de jo, naar arbejdet stansede. Det forstaar enhver.

Har jeg sagt, at arbejdstiden er for lang og lønnen for knap, saa har vi ogsaa botemidlet git for det første.

Det er normalarbejdsdagen.

Men hvorledes kan man da forlange noget saadant?

Svaret er ligetil: Naar maskinerne i den grad har tat arbejdet i sine jernklør, at i en enkelt branche for eksempel udfører 1 arbejder ved siden af maskinen det samme som 500 arbejdere før, saa blir der masser af ledig arbejdskraft. Med den ledige arbejdskraft igjen maa arbejdsprisen under det herskende system trykkes ned til det yderste. Maskinerne, som ved at spare arbejderen tid og anstrængelse, skulde blit ham til velsignelse, er paa den maade blet til forbandelse.

Normalarbejdsdagen vil i væsentlig mon rette paa dette. De arbejdsløse faar arbejde paa samme tid, som arbejdet maa betales bedre. Arbejdsstansningerne, som nu altid hænger som damoklessværd over arbejdernes hoder, vil ikke høre til det dagligdagse. Den dræbende konkurrance faar dødsstødet. Arbejderen selv faar pusterum. Han er udenfor farerne af overanstrængelsen. Han er i betydelig kortere tid af døgnet utsat for de skadeligheder, som arbejdet i sig selv maatte føre med sig. Hans sundhed vil derfor øges og med den livslængden. Familjens eneste kapital, hans arbejdskraft, holder ud for længere tid. Med det øges ogsaa

familjens velvære og sundhed. Hustruen blir ialfald i nogen grad for børnene, hvad hun bør være. Børnene vokser krafigere op og blir mænd og kvinder. Selv gives arbejderen tilbage til familjen, og han kan, inden visse grænser ialfald, sørge baade for dens og sit eget aandelige velvære. Han faar ialfald noen tid til tænkning og uddannelse. Han vil ikke staa udenfor de store begivenheder. Han vil gi sit ord med i laget. Kort sagt: han er med den ene fod ude af det moderne slaveri. Han er ved begyndelsen til friheden.

Arbejdere! Hører I drønnet fra kammeraterne der ute! Hører I hurraropene!

Det er for den nye dag - for normalarbejdsdagen!

Leve den! Leve det fremrykkende proletariat! Leve arbejderbevægelsen!

Kilde
Dagbladet (1. mai 1890) og Socialdemokraten (4. mai), samt Aftenpostens og Morgenbladets aftenutgaver (1. mai).

URI
https://www.virksommeord.no/tale/en-verdensbegivenhed